

Kestävän kehityksen toimikunnan arviointi

Taustamateriaali kyselyn ja haastattelujen tuloksista
kestävän kehityksen toimikunnan kokoukseen 20.12.2012

Alina Pathan, Sanna Ahvenharju
Gaia Consulting Oy

Sisältö

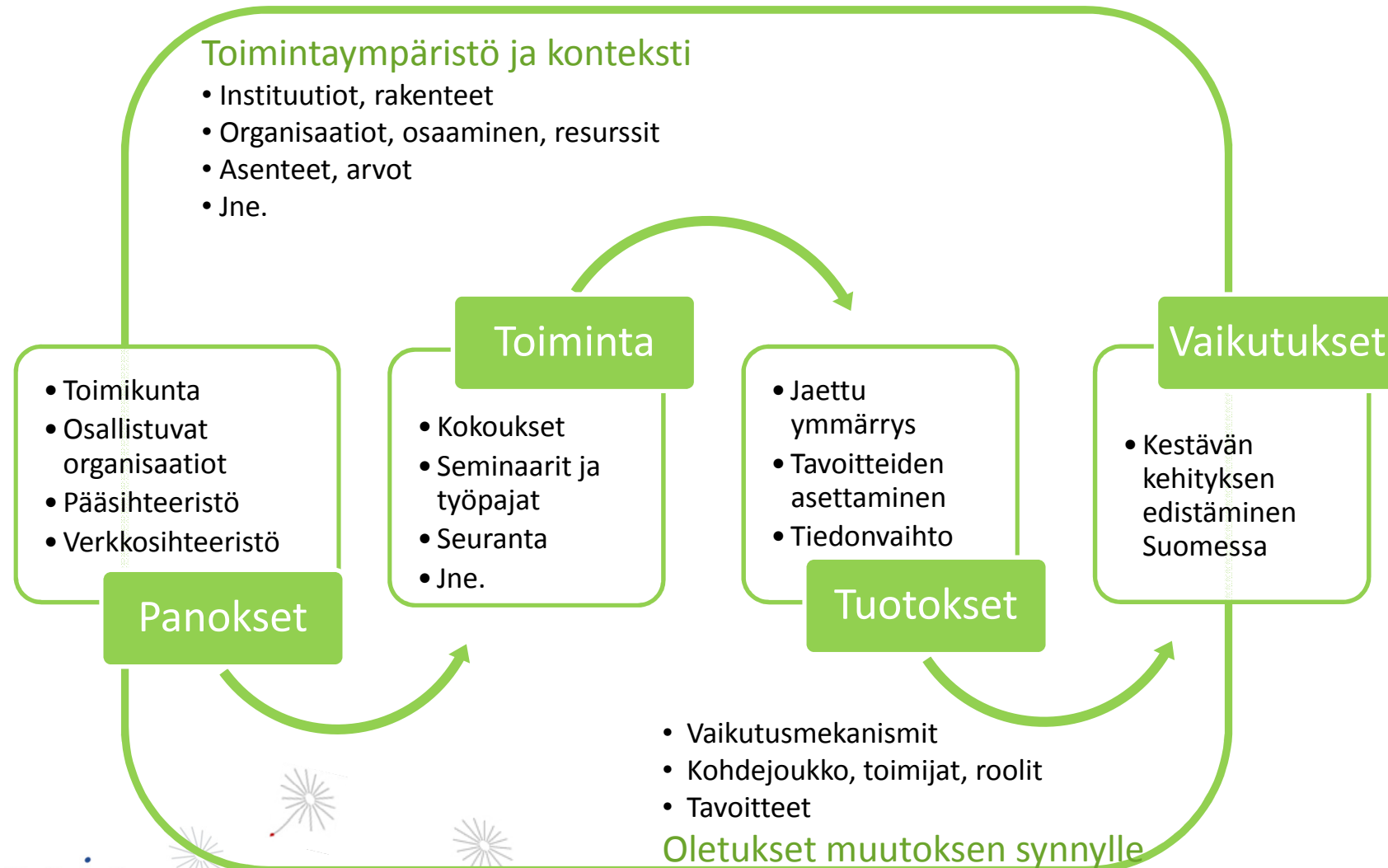
1. Arvioinnin tavoitteet, viitekehys ja menetelmät
2. Kyselyn ja haastattelujen tulokset
3. Yhteenveto

1. Arvioinnin tavoitteet, viitekehys ja menetelmät

Arvioinnin kohde ja tavoitteet

- Arvioinnin *kohteena* on Suomen kestävän kehityksen toimikunta, jonka nykyinen toimikausi päättyy mandaattinsa mukaisesti vuoden 2012 lopussa.
- Arvioinnin *tavoitteena* on
 - tarkastella Suomen kestävän kehityksen toimikunnan institutionaalista mallia ja toiminnan vaikuttavuutta sekä
 - tehdä 10.12.2012 mennessä ehdotus siitä, miten Suomen kestävän kehityksen hallintamallia tulisi kehittää tuleville vuosille.
- Arviointi tähtää erityisesti siihen, että kestävän kehityksen strategian ja sitoumusprosessin seuranta ja keke-politiikan valtavirtaistamista varten saadaan mahdollisimman tarkoituksenmukainen yhteistyöelin.

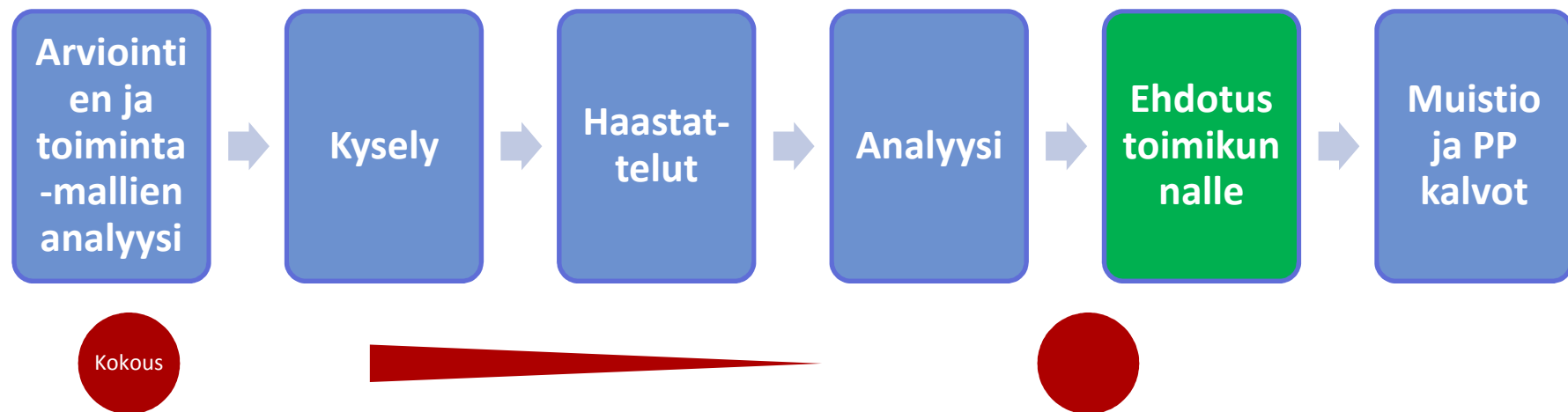
Arvioinnin viitekehys

Arvioinnin vaiheet

Gaian työn vaiheet

Ohjausryhmä

Arvioinnin tehtävät

1. Arvioida nykyisen toimintamallin tuloksia ja vaikuttavuutta;
2. Tehdä kysely ja henkilöhaastattelut Suomen kestävän kehityksen nykyisille jäsenille sekä joukolle toimikunnan työssä aiempina vuosina toimineille;
3. Analysoida nykyisen toimintamallin vahvuuksia ja heikkouksia, kustannuksia ja hyötyjä ja verrata niitä mahdollisiin muihin käytössä oleviin toimikunta- tai työryhmämalleihin, ml. sihteeristöfunktio;
4. Tehdä ehdotus ja/tai suositukset Suomen kestävän kehityksen hallintamallin uudistamiseksi ja vahvistamiseksi tuleville vuosille;
5. Tehdä ehdotus kyseisen mallin tavoitteiksi, tehtäviksi ja toimintamuodoksi;
6. Esitellä ehdotus Suomen kestävän kehityksen toimikunnan kokouksessa 20.12.2012.

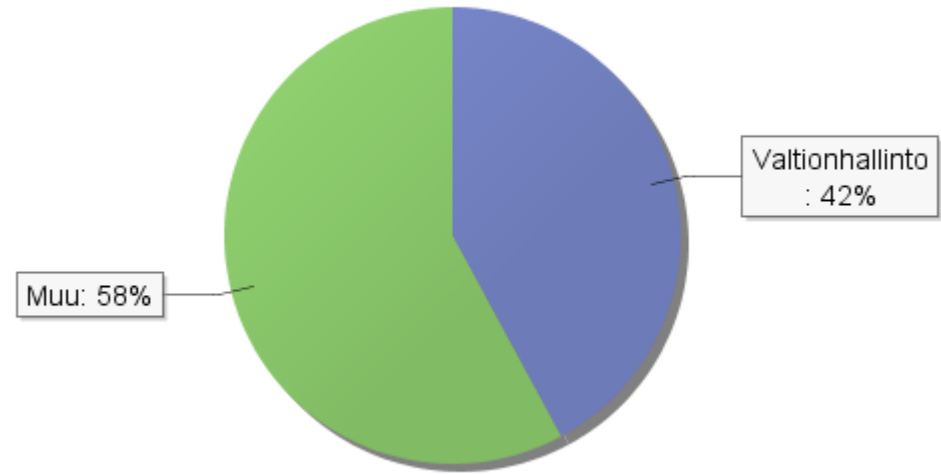
Menetelmät

- Katsaus toimikunnan aiempiin arviointeihin ja erilaisiin toimintamalleihin
 - Lyhyt katsaus toimikunnan työstä tehtyihin aiempiin arviointeihin sekä mahdollisiin toimintamalleihin toimikunnan työn kehittämiseksi.
- Kysely
 - Toimikunnan jäsenille lähetettiin kysely, joka tuotti tietoa toimikunnan toimintaympäristöstä, tuloksista, vaikuttavuudesta sekä jäsenten kiinnostuksesta jatkotyön suhteen.
- Haastattelut
 - Pääsihteeristön jäsenten sekä keskeisten avaintoimijoiden haastattelut (yht. 3)
 - Toimikunnan jäsenten ja toimikunnan tulevaisuudesta päättävien henkilöiden haastattelut (yht. 8)
- Analyysi ja raportointi

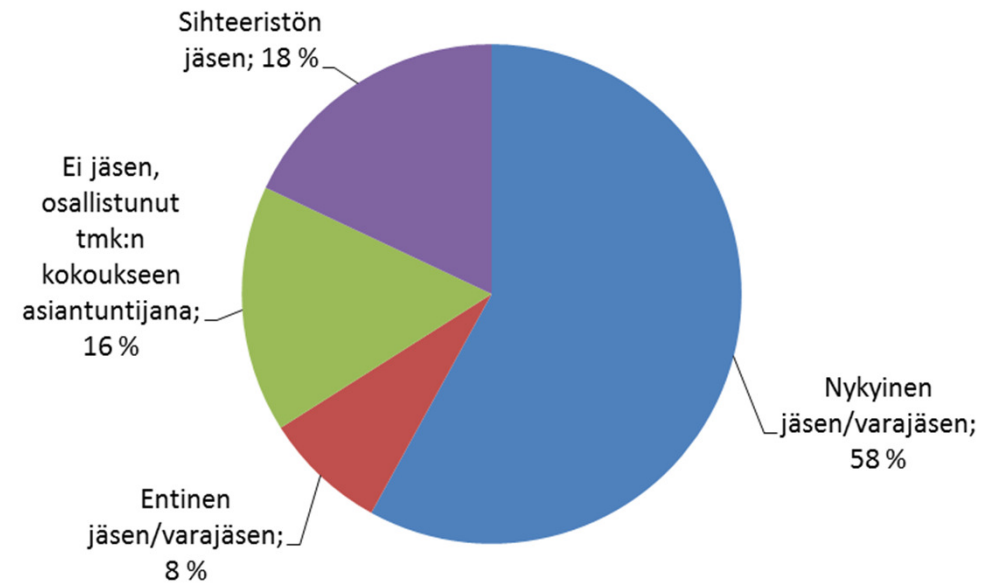
2. Kyselyn ja haastattelujen tulokset

Kysely

- 38 vastausta
- Lähes 2/3 vastaajista on osallistunut lähes aina tai usein toimikunnan kokouksiin
- 60 % piti osallistumisestaan toimikunnan työhön tärkeänä tai erittäin tärkeänä

Vastaajien taustaorganisaatio

Vastaajien jäsenyys

Haastatellut henkilöt

1. Pekka Haavisto, eduskunta
2. Pertti Salolainen, eduskunta
3. Jaana Palojärvi, OKM
4. Antti Kivipelto, PLM
5. Jorma Julin, UM
6. Maija Hakanen, Kuntaliitto
7. Leo Stranius, Luonto-Liitto
8. Pia Björklund, SAK
9. Anna-Kaisa Auvinen, EK
10. Tuula Varis, YM
11. Sauli Rouhinen, YM
12. Annika Lindblom, YM
13. Elina Rautalahti, YM
14. Ulla Rosenström, VNK

Toimintaympäristön muutokset

- Kestävän kehityksen kysymykset integroituminen ja valtavirtaistuminen eri sektoreihin
- Tietoisuuden nousu: ympäristökysymykset tulleet politiikan teon keskiöön, kaikilla puolueilla linjaukset, jatkuva teema hallitusohjelmissa
- Ympäristöongelmat myös kriisiytyneet – ei riittäviä toimia
- Kekestä on tullut latteaa, ei inspiroi jo asiassa ”vihkiytyneitä”
- Taloudellisen ulottuvuuden nousu kestävän kehityksen kysymyksissä (talouden kestävyys, vihreä kasvu)
- Kansallisesta näkökulmasta painopiste siirtynyt kansainväliseen: globaalit yhteiset prosessit, toisaalta toimintamahdollisuudet kaventuneet
- Sosiaalisen median käyttöönotto: esimerkkinä kansalaisjärjestöjen muuttunut toimintatapa
- Jatkuva koulutuksen tarve ja teknologioiden nopea kehitys

Haastattelut: toimikunnan onnistumiset ja puutteet

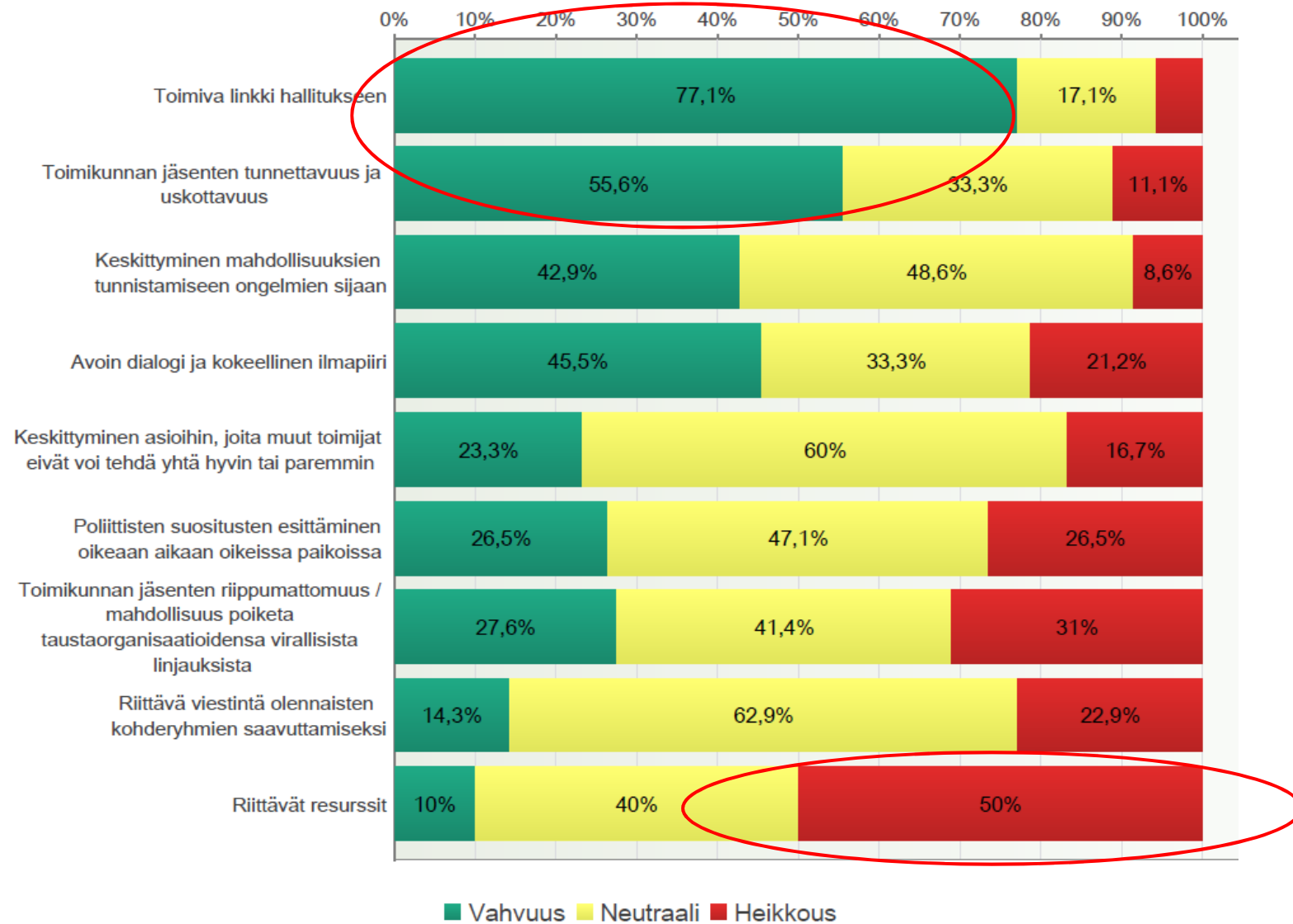
Onnistumiset 😊

- Laaja-alainen edustus
- Korkea profiili, poliittinen edustus, PM-vetoisuus
- Keskustelevaisuus, vuoropuhelu eri toimijoiden kesken
- Verkottuminen
- Informaation ja kokemusten jako
- Tietoisuuden lisääminen
- Jäsenten osallistumisen aktiivisuus

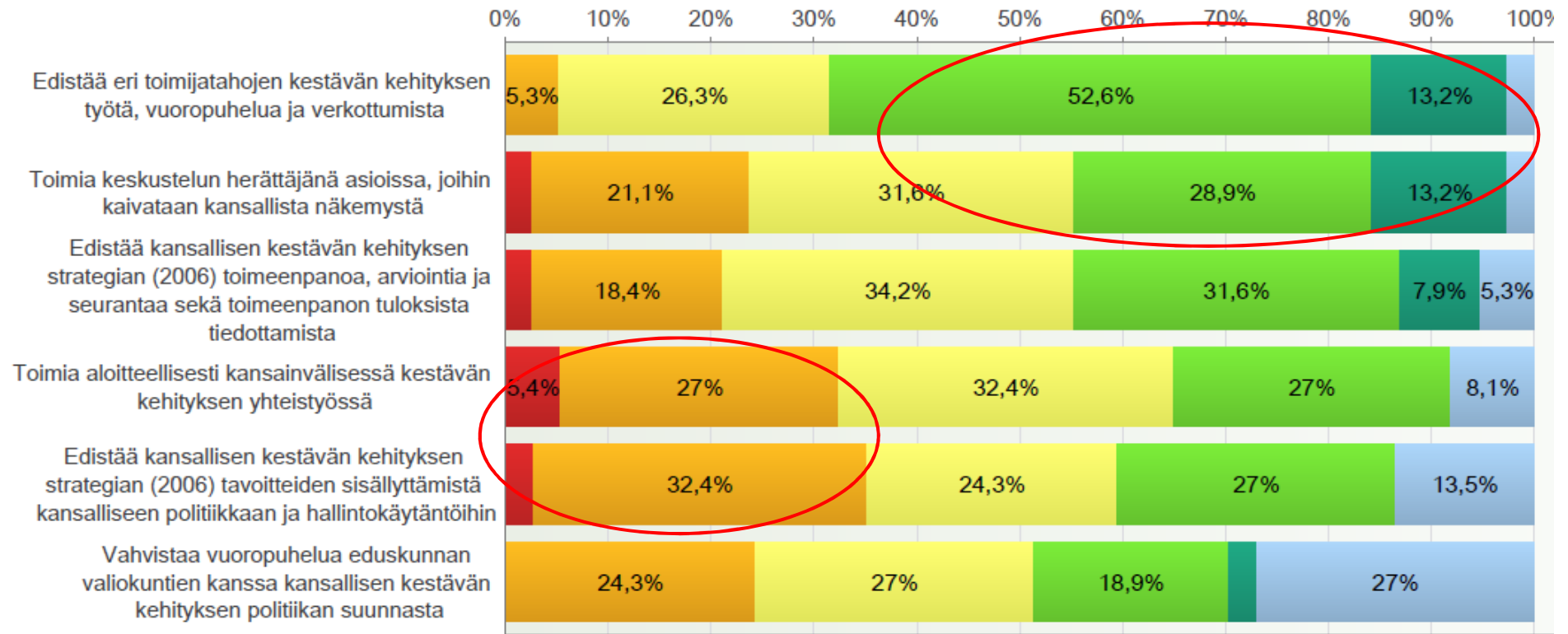
Puutteet/heikkoudet ☹️

- Keskustelukerhomaisuus, samalla aidon keskustelun puute
- Ei ideoiva
- Uuden tiedon tuottaminen, uudet avaukset
- Ei suoraa vaikutusta toimintaan tai lainsäädäntöön
- Keke-toiminnan seuranta ja edistäminen
- Hajanaisuus
- Johdon puute
- Haastavista ongelmista keskusteleminen
- Näkemys ja visio kestävästä tulevaisuudesta
- Liika painotus ympäristöasioissa
- Tiedotus/viestintä

Kysely: Suomen keke-toimikunnan vahvuudet ja heikkoudet

Toimikunnan mandaattiin kirjattujen tavoitteiden toteutuminen

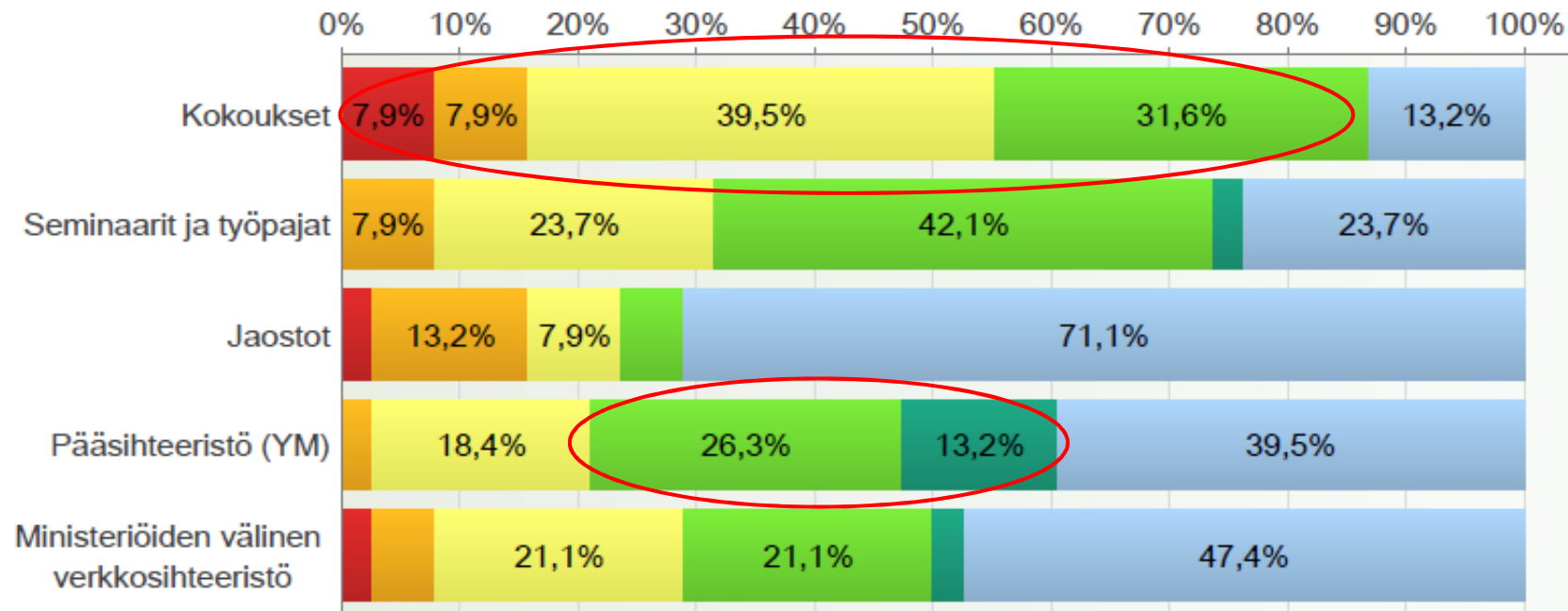
1 2 3 4 5 EOS

1- Erittäin huonosti - 5 Erittäin hyvin

Näkemykset toimikunnan toimintamuodoista

- Kokoukset
 - Olleet käytännössä seminaareja, kokoukset ja seminaarit erikseen
 - Kokoukset hyvin valmisteltuja, mutta valmisteluissa pitäisi olla muita kuin hallinnon edustajia
 - Toimikunnan kokoukset ministereiden keke-koulu? Aikansa elänyt?
- Jaostot
 - Olleet usein kiinnostavia ja toimivia esim. koulutusjaosto
 - Toimivat jalkautettavan asian kohdalla – ovatko kuitenkin aikansa elänyt toimintamuoto (vrt. ad hoc työryhmä)
- Tarve toisenlaisiin toimintamuotoihin
 - Toimintatavat eivät tue sitoutumista tavoitteisiin – nyt lähinnä keskustelua
 - Yleiskokousten tilalle voisi miettiä myös osallistavampia toimintamuotoja kuten työpajoja → yhteisölliset työtavat tukevat avointa dialogia ja tuovat hyviä ideoita

Kuinka hyvin toimikunnan toimintamuodot ovat palvelleet tavoitteita

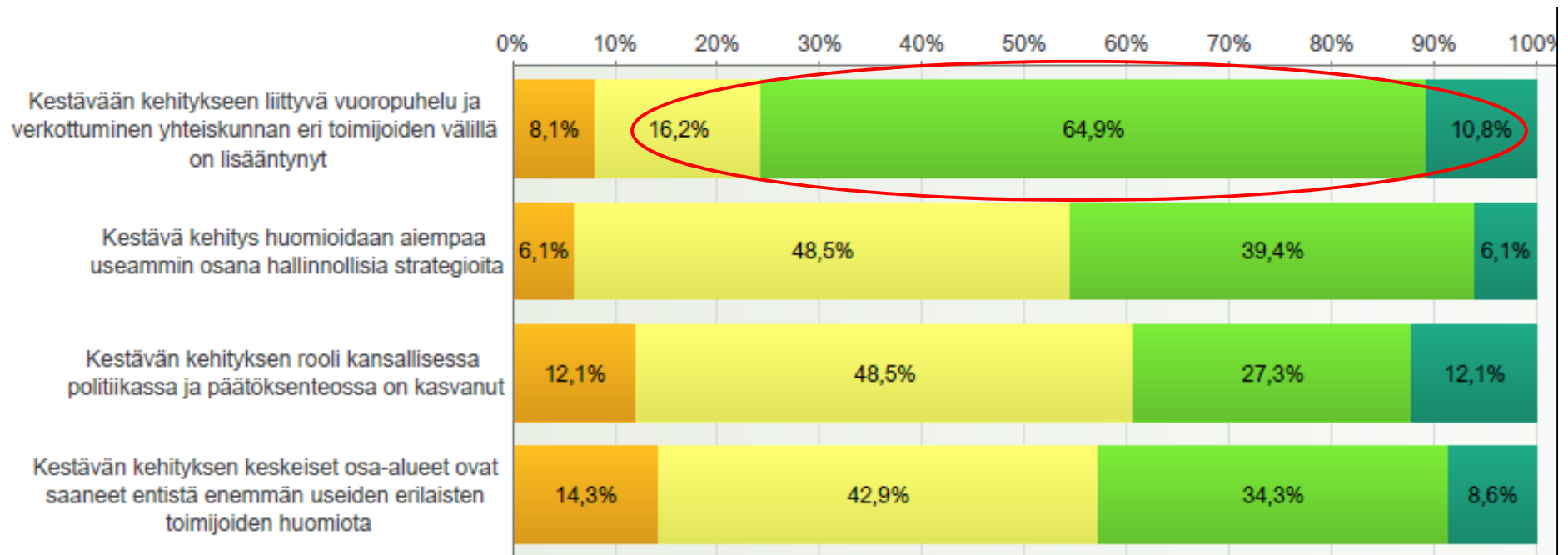
1 2 3 4 5 EOS

1- Erittäin huonosti - 5 Erittäin hyvin

Toimikunnan toiminnan vaikuttavuus

- + Lisännyt järjestöjen ja elinkeinoelämän tietoisuutta ympäristö- ja talouselämän asioiden realiteeteista
- + Kestävän kehityksen teemat ovat levinneet monelle politiikkasektorille ja moniin organisaatioihin
- + Kannanotot hallitusohjelmaan
- + ”Pehmeää vaikuttamista” esim. pääsihteeristön ja muiden henkilöiden kanssa käydyt keskustelut
- + Käytännön toimia mm. koulutusjaoston ja laajan osallistumisjoukon seminaarien kautta (esim. kulttuurisesti kestävä kehitys -seminaari)
- Ministeriöiden johtotasolle
- Viestintä heikko lenkki: toimikunta ei ole saanut mediassa julkisuutta huolimatta siitä, että pääministeri johtaa toimikuntaa
- Käytännössä kaikki toimijat korostavat kokouksissa oman organisaationsa mielipiteitä
- Toimikunnan suorat politiikkavaikutukset ovat melko vähäisiä
- Hallitusohjelma ja hallituskoonpano sekä erityisesti EU:sta tuleva säätely vaikuttavat eniten

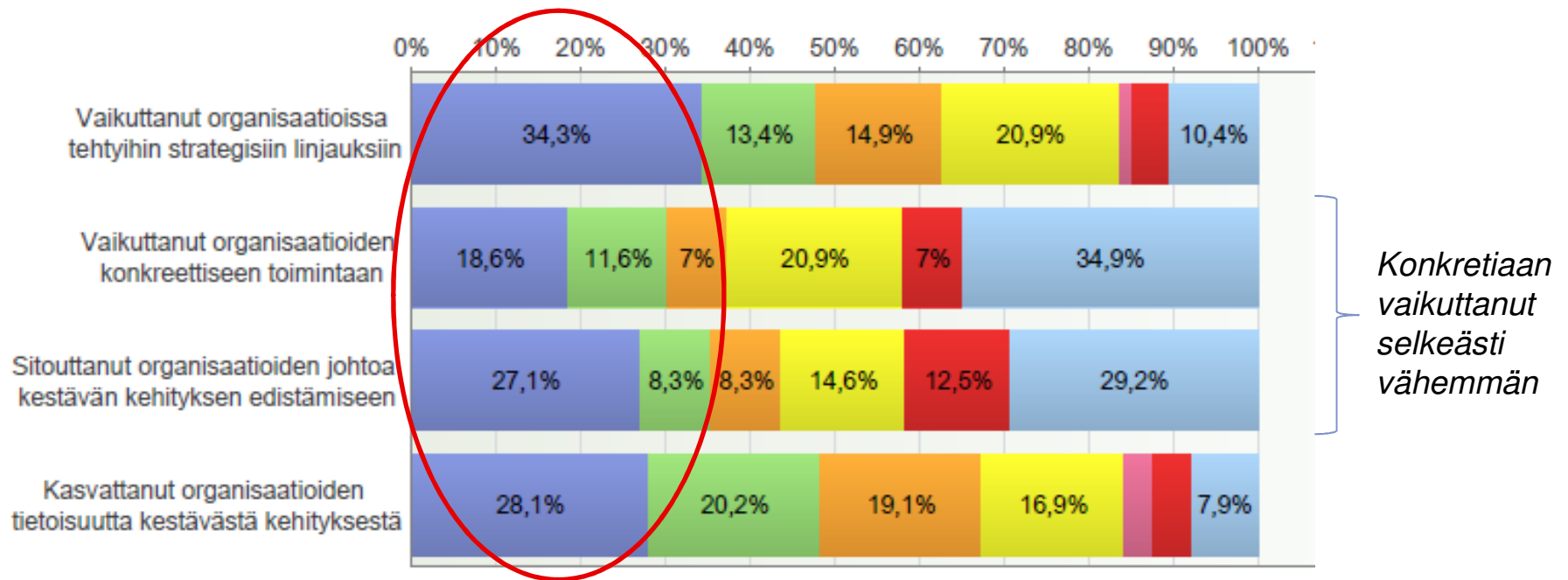
Toimikunnalla on ollut vaikutusta erityisesti vuoropuhelun ja verkottumisen lisääntymiseen viimeisten vuosikymmenien aikana

1 2 3 4 5

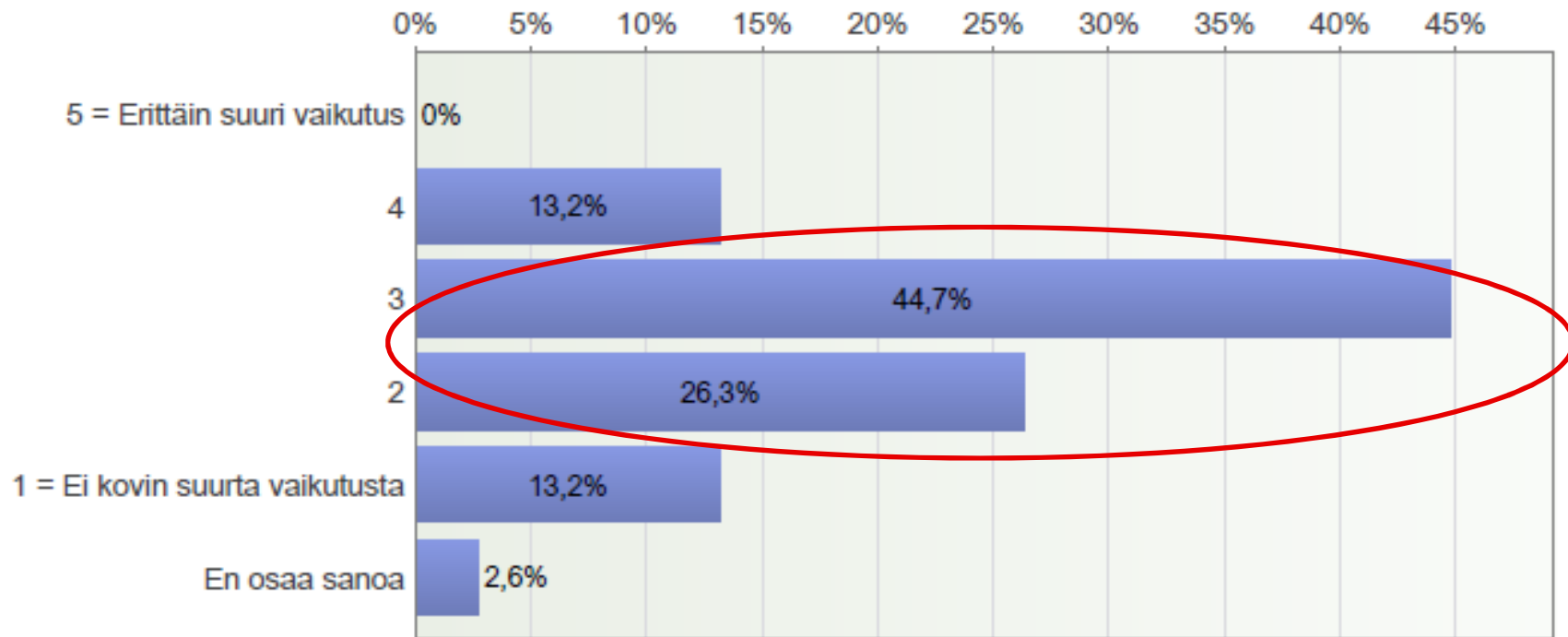
1- Erittäin huonosti - 5 Erittäin hyvin

Toimikunnassa tehdyllä työllä on ollut vaikutusta erityisesti valtionhallintoon

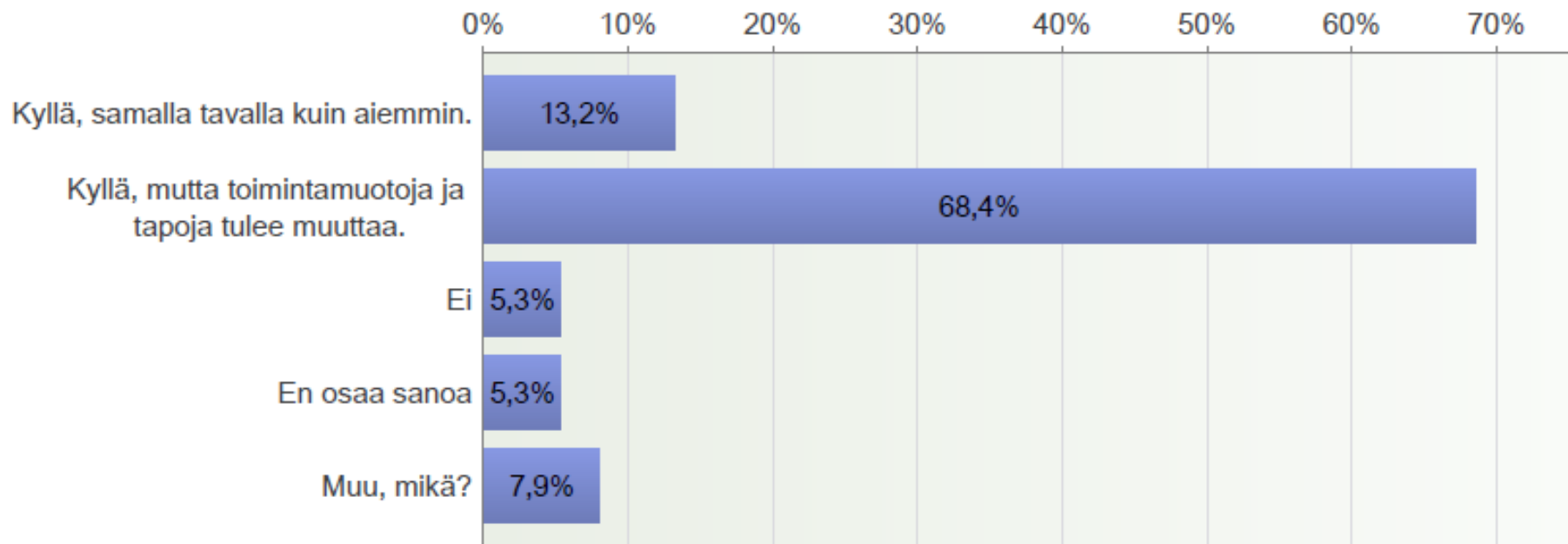

■ Valtionhallinto
 ■ Alue- ja paikallishallinto
 ■ Elinkeinoelämä ja ammattiliitot
 ■ Kansalaisjärjestöt
 ■ Muut
■ Ei vaikutusta
 ■ EOS

Kokonaisuutena kestävän kehityksen toimikunnan vaikuttavuus nähdään melko vähäisenä

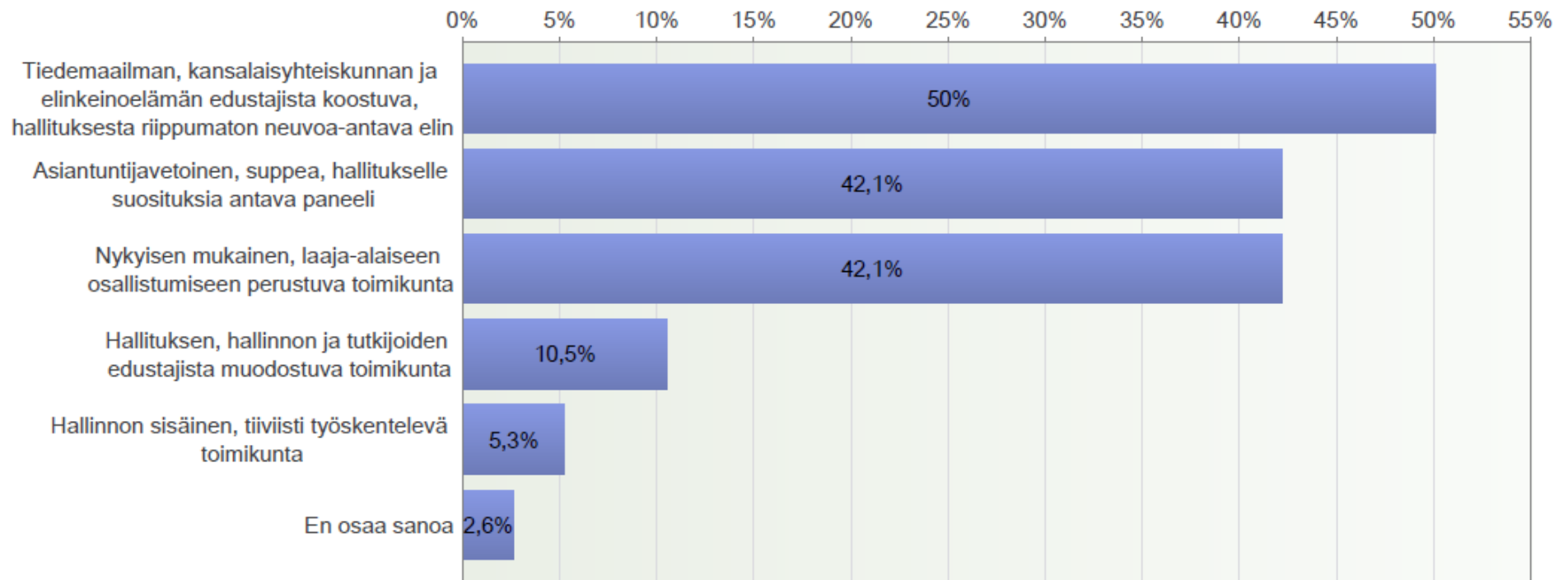
Toimikunnan työn jatkaminen on tarpeellista, mutta toimintamuotoja ja tapoja tulee muuttaa

Kehittämistarpeet uudelle toimikunnalle

- Tarvitaan selkeää muutosta
- PM ja VNK johtoisuus tärkeä myös jatkossa
- YM:n vetoisuus pienemmäksi
- Toimikunnan rooli on selkeytettävä
- Tiedeyhteisö saatava paremmin mukaan
- Tarvitaan priorisoidut ja konkreettiset tavoitteet sekä seurantaa
- Osallistavuutta enemmän, myös kokousten valmisteluun
- Yhtenäistettävä eri toimijoiden prosessit, joilla keke-kytkentä
 - Tunnistettava päällekkäisyydet ja käytettävä vähäiset resurssit tehokkaammin
 - Tehtävä laajempaa yhteistyötä esim. talousneuvoston ja MMM:n maaseudun yhteistyöryhmän kanssa
- Eriävät näkemykset
 - Pienempi vs. laaja kokoonpano
 - Operatiivinen vs. strateginen painotus

Kyselyn vastaajat suosivat uudeksi toimikunnaksi riippumattomia toimikuntamalleja tai nykymallia

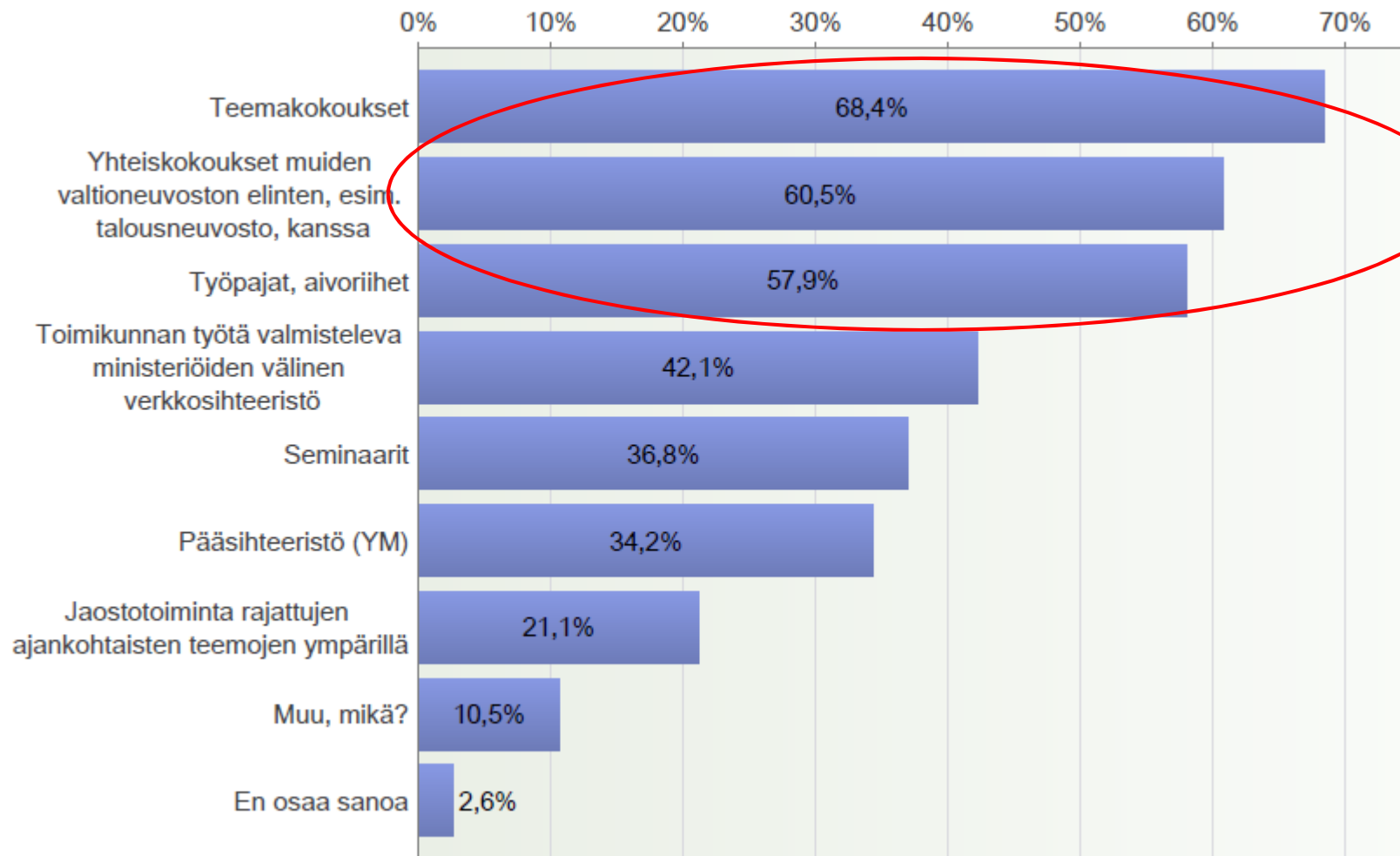
Haastateltavilla ei yksimielisyyttä uudesta toimintamallista

- Nykymuoto
 - Kannattaa jatkaa, jos pääministerillä kiinnostusta jatkaa
 - Yhteiskuntasitoumuksen kannalta nykymalli toimivin
 - Riippumaton malli
 - Tuottaisi taustatietoa ja vahtisi keken toteutumista
 - Riippumattomat asiantuntijat voisivat myös synnyttää yhteiskunnallista keskustelua
 - Kestävän kehityksen paneelia kohtaan oltiin kuitenkin puolesta ja vastaan
- Yksimielisyys oli siitä, että muutosta tarvitaan joka tapauksessa ja toimintamallin kannalta tavoitteet ovat olennaisin asia

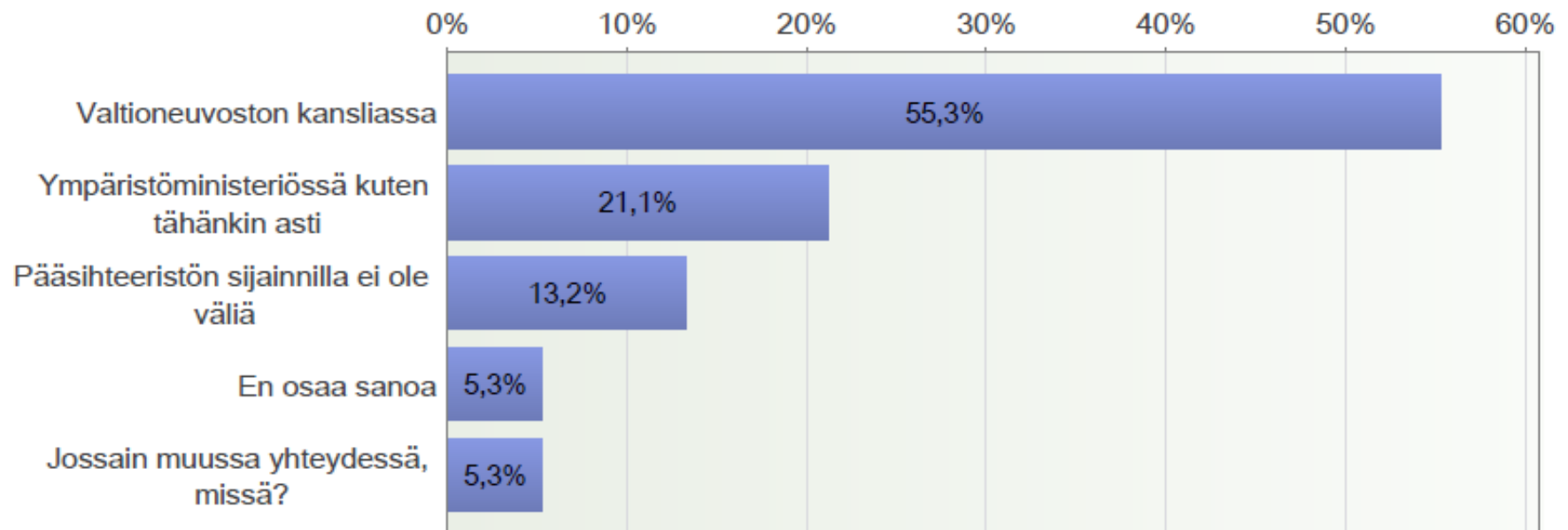
Näkemykset erilaisista toimikunnan toiminnan kehittämissuunnista jakaantui

Konsensus-hakuinen / Yhteisiä näkökulmia korostava	14 %	19 %	32 %	22 %	14 %	Epäkohtia esiin nostava
Hallinnosta riippumaton	3 %	30 %	24 %	30 %	14 %	Tiiviissä yhteydessä hallintoon
Laajasti eri osapuolet mukaan ottava	47 %	24 %	13 %	16 %	0 %	Muutamaan keskeiseen osallistujatahoon rajattu
Päätösvaltainen	11 %	29 %	13 %	34 %	13 %	Neuvoa-antava
Ideoiva ja innovatiivinen	29 %	21 %	16 %	26 %	8 %	Tuloskeskeinen ja toimeenpaneva

Toimintamuodot, joihin pitäisi panostaa myös jatkossa

Yli puolet vastaajista koki, että toimikunnan pääsihteeristön tulisi sijaita VNK:ssa

Näkemykset pääsihteeristöstä

- Pääsihteeristön sijainnilla ei ole väliä
 - Sihteeristöllä pitää olla asiantuntemusta, innostusta ja draivia, mutta se voi sijaita yhtä hyvin VNK:ssa kuin YM:ssäkin.
- Pääsihteeristö sijaittäva VNK:ssa
 - Toisi lisää painoarvoa
 - Voisi laajentaa näkökulmaa enemmän myös kestävän kehityksen sosiaalisiin ja taloudellisiin aspekteihin, nyt ollut kovin ympäristöpainotteinen.
- Pääsihteeristö sijaittäva YM:ssä
 - Tarjoaa hyvän mahdollisuuden verkostoitua alan asiantuntijoiden kanssa
 - Ympäristöministeriö hoitanut pääsihteeristön tehtävät hyvin
- Yleistä sihteeristöstä
 - Rotaatiomalli ministeriöille?
 - Onko VNK:ssa resursseja?
 - Voimavaroja oltava riittävästi sekä pääsihteeristöllä että ministeriöiden tekijöillä (Verkkosihteeristö)

3. Yhteenveto

Yhteenveto

- Suomen kestävän kehityksen toimikunnan vahvuuksina ovat olleet laaja-alainen edustus, linkki hallitukseen, jäsenten uskottavuus ja osallistumisen aktiivisuus, verkottuminen, tietoisuuden lisääminen ja tiedonvaihto
- Kritiikki kohdistuu etenkin uusien avauksien puuttumiseen, löyhään toimintaan, resursseihin ja näköalattomuuteen
- Keke-toimikunnalla nähdään olleen vaikutusta Suomessa tapahtuneisiin kestävän kehitykseen liittyviin yleisiin muutoksiin hallinnollisella tasolla ja keskustelun lisäämisellä
- Kokonaisvaikutusta pidetään kuitenkin keskinkertaisena
- Aineiston perusteella kestävän kehityksen toimikunta kaipaa uudistusta. Haasteena ovat eriävät näkemykset mm. riippumattomuudesta, päätösvaltaisuudesta ja toimeenpanevuudesta.
- Toimikunnan toimintaan kaivataan aktiivisempaa viestintää, enemmän resursseja sekä aitoa dialogia
- Päällekkäisyydet on tunnistettava ja koherenssia lisättävä